

EL CINEMA COM A «ESCAPADA» DURANT EL FRANQUISME (A TRAVÉS DELS EGODOCUMENTS)

FRANCESC ESPINET I BURUNAT

Durant el franquisme —especialment els anys quaranta i cinquanta i la primera meitat dels seixanta—, el cinema —com altres *media*, sobretot la ràdio— funcionà de manera singular com a possible sistema per a oblidar la realitat immediata present (sovint excessivament dura per a ser empasada sense excipients o placebos) o, senzillament, per a «esbargir-se». Oblidar i esbargir-se escapant-se cap a un intemporal terreny onírico-imaginari, cap a un passat presentat com a «històric» (i que solia ser més aviat «mític»), o bé cap a una realitat possible però allunyada en l'espai (cap a un «nord enllà on diuen que la gent és neta i noble, culta, rica, lliure, desvetllada i feliç») o en el temps (utopia-projecte de futur: «...el recte camí d'accés al ple domini de la terra»); o bé escapant-se del defora fred en el present reconfortador d'una càlida sala fosca, apta per a una multitud d'usos socials (per ser primmirats: «Al llarg de la pel·lícula Miquel agafava la mà de la noia per a no tornar-la a soltar fins que els llums s'encengueren de nou»).

El franquisme adoptà, però, la seva pròpia política sobre aquesta qüestió. Consistia a afavorir l'oníric («L'Angeleta va sortir del cine i tot li semblava de color de rosa, que la vida era formosa i senzilla, que el món era perfecte, que la vida era meravellosa, com ella acabava de veure amb la Sara Montiel cantant *El último cuplé*») i a censurar la utopia i el coneixement del «nord» («No recordo cap pel·lícula bona dels anys de la postguerra, però és que les retallaven totes»). Però alhora a crear «models de conducta» propis, tant en els films argumentals com per mitjà del control de la informació, com fou el cas del *No-Do*:

[...] com havia de ser la dona decent, les entremaliades jovenetes a punt de caure en pecat però després reconvertides a la raó [...], els nens (rapats al zero) prodigis del cant o de la justícia, els picardiosos del barri que feien ximpleries i que en el fons tenien bon cor; de monges, de pietoses... I així un gran repertori.

Sobre tot això, el públic, en els seus egodocuments (en la present ocasió, un petit corpus específic d'*històries de vida*), ens assabenta de la seva posició.

El corpus en qüestió és un conjunt d'unes quatre-centes històries de vida elaborades en aquests darrers quatre cursos pels alumnes de tarda de l'assignatura Història de la Catalunya Contemporània, de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB, que gestiona el professor autor d'aquestes línies. Cadascuna d'aquestes «històries personals» ha estat realitzada pels alumnes amb persones que actualment tenen al voltant d'una setantena d'anys i que han residit la major part de la seva vida a Catalunya (o, en algun cas escadusser, en una altra banda dels Països Catalans); persones amb les quals els «entrevistadors» tenen una sòlida relació anterior (molt sovint, parents, encara que també hi ha alguna excepció puntual). Les entrevistes no necessàriament disposaven d'un guió previ: allò que es demanava a l'entrevistat i a l'entrevistador era, senzillament, que relatessin o que escrivissin, respectivament, la seva vida. Això no significa pas que els documents hagin estat elaborats en el buit metodològic, amb una mena de pretesa «ingenuïtat tècnica», ans al contrari els alumnes havien estat prèviament alligonsats col·lectivament i individualment i se'ls havia proporcionat una bibliografia *ad hoc*. Ara bé, a partir d'aquí, la llibertat d'obtenció del material i de la seva conversió posterior en «peça literària» ha estat total (amb el benentès, repeteixo, que es tractava d'elaborar una història de vida i no pas qualsevol altra mena de document biogràfic). Aquests documents, d'altra banda, tenen una extensió força considerable, com així es demanava de fer als seus autors (una mitjana d'uns seixanta fulls d'uns dos mil espais), cosa que permet que la temàtica entorn de la comunicació social i dels seus mitjans hi aparegui relativament ben representada (de vegades, com a resposta de preguntes específiques sobre el tema; en uns altres casos, com a manifestació espontània del subjecte entrevistat). Així, havent revisat al voltant d'un terç del total de documents, en trenta-cinc hi ha material d'una certa entitat referent al cinema.

El meu propòsit és elaborar un estudi sobre la temàtica de la comunicació social durant el franquisme des del punt de vista del receptor, a la manera del ja realitzat per mi per al període 1888-1939. Aquestes pàgines en són un avanç primíssim. A part del corpus mencionat, en vaig utilitzar uns altres, com són alguns de similars paral·lels (així, les «històries familiars» presentades per Amparo Moreno a *Quaderns d'Història de la Comunicació Social*, 7, Bellaterra, 1988); els egodocuments més usuals com ara memòries, autobiografies, epistolaris, dietaris, etcètera; o bé peces de caràcter més literari o periodístic. Podríem destacar-ne alguns: els de Terenci Moix, Manuel Vázquez Montalbán, Jaume Fuster, Juan Marsé, Joan Manuel Serrat, Maria Aurèlia Capmany, Juan Goytisolo, Josep Vila o Mercè Ibarz.

A continuació presento el material dels trenta-cinc egodocuments inspeccionats, dividit en apartats temàtics.¹

1. Les xifres aràbigues indiquen cadascun dels trenta-cinc testimonis estudiats; tots guarden l'anonimat. Una lletra minúscula afegida indica que els textos figuren a planes distintes.

I. L'entorn exterior

1a. De fet, al poble no hi havia gaires activitats de lleure per a la gent jove i el cinema era per a mi l'únic atractiu dels diumenges a la tarda [1945].

1b. Molts diumenges anàvem al cinema tots sis [pare-mare-fills], i fins i tot alguna vegada me'ls havia endut a Barcelona a veure alguna estrena. Primer me n'hi anava jo, i, si la pel·lícula m'agradava, la setmana següent hi anàvem tots [cap al 1960].

7. En els anys cinquanta i seixanta hi havíem anat cada setmana fins i tot dos cops [al cinema].

9. Es va limitar a dir-me si em volia casar amb ell i jo li vaig dir que sí. Com aquell qui diu: «Anem al cine?» [1942].

10. De fet, hi havia més d'un cinema [...] que era conegut amb el nom de «cine de patacada», perquè era un lloc de trobada de parelletes que després volien acabar la festa al matalàs d'algun *meublé* [anys cinquanta].

11. Yo creo que Tonica [la dona del protagonista] es la mujer que más películas que nadie ha visto en su vida, porque todos los domingos íbamos al cine y algún que otro día entre semana. El cine Capitol [de Benicarló] se encontraba delante de la fonda. Nosotros estábamos abonados en la fila catorce, concretamente en las entradas del pasillo porque yo a media película, como a mí el cine nunca me ha gustado, salía, volvía a entrar, iba a la fonda a merendar... Incluso nuestro primer hijo, Ramón, tenía una sillita para cuando íbamos al cine. Se la colocábamos en el pasillo ¡y allí se pegaba unas merendolas! [als primers anys cinquanta].

13. La nit de noces [...] van anar al cinema a veure *Escuela de sirenas*, amb Esther Williams, al cinema Windsor, a la Diagonal [9 d'agost de 1953].

16a. En realitat, ella [una mallorquina de Palma] mai no havia volgut ser ni modista ni camperola; la seva vocació, com la que molts amaguen, era i és ser artista de cinema americà d'aquell temps. L'actual no li agrada, ni tampoc l'europeu (excepte l'anglès), ni l'asiàtic. El cinema antic espanyol també li agrada.

16b. A Calvià s'han rodat algunes pel·lícules. En una d'aquestes Lucía Bosé es suïcidava tirant-se del campanar cap avall. Aquest fet va donar molt de xerrar.

18. [...] el Dionís sempre ha estat molt aficionat al cinema; les seves pel·lícules preferides són les de l'Oest i les mexicanes. Recorda que quan era jove li agradava molt el Jorge Negrete perquè cantava molt bé. El primer

cop que va anar al cine va ser l'any 1941 a Avinyó. En aquella època el cine era el que tenia més èxit ja que no es feien gaires balls amb orquestres, potser alguna vegada venia un músic a tocar el piano, però el cine era el gran *boom*. Quan va començar a anar-hi, valia dues o tres pessetes, i llavors va anar pujant progressivament: el 1955 ja valia vuit o deu pessetes. Aleshores, a Avinyó van fer un cinema nou, el cinema Cataluña, que també era utilitzat com a teatre. El dia que van estrenar-lo van fer la pel·lícula *Alfonso XIII*, que va tenir molt èxit. Al cinema anterior havien fet pel·lícules com *El tercer hombre*. Passaven dues pel·lícules cada setmana, i se les intercanviaven amb els pobles veïns i així sortia més econòmic. Quan va arribar la televisió, la gent no anava tant al cinema.

20. Quan ja vam tenir tots els fills una mica grans [...], en Josep Maria i jo [un matrimoni] vam començar a poder sortir per divertir-nos una mica. Cada dijous anàvem al cinema del barri, i cada diumenge, a veure les estrenes de la setmana. Sempre que sortíem el dijous era a la nit, quan els nens ja havien sopat i eren al llit. [...] Després de la pel·lícula acostumàvem a anar a prendre alguna cosa: a l'hivern, un cafè amb llet; a l'estiu, un gelat o una orxata. Jo sempre patia i volia tornar d'hora a casa.

21. El cinema en aquell temps ocupava la major part del nostre temps lliure. Eren pel·lícules retallades per la censura. Em penso que va ser el 1942 quan el govern va imposar la retransmissió d'un *No-Do* abans de cada pel·lícula. Ah! I abans et posaven les àguiles imperials i l'himne espanyol. T'havies d'aixecar de la cadira com a mostra de respecte. Quin fàstic!

23. Durant la setmana de festes, els cinemes feien bons programes perquè en aquell temps al cinema s'hi anava molt. Aquí [Amposta] de cinemes hi havia el del Casino, el cinema Olimpia, el cinema Bahía, el cinema Óscar i el de la Lira Ampostina, que és el que queda actualment. Com que llavors la gent no tenia cotxes per a sortir del poble i encara no hi havia televisions, la gent havia de quedar-se al poble i anaven al cinema. Futbol, cinema i ball eren les tres distraccions d'aquell temps, tant durant les festes com durant cada diumenge de l'any.

24. [A Roda de Ter, per la festa major.] Al bell mig de la plaça posaven una pantalla molt gran per anar a veure cinema, on cada nit podíem veure galants de Hollywood i dones fatals que feien tornar boig més d'un i gelosa més d'una.

25. Aquí en Barcelona iba mucho al cine. Era un escape para la gente. [...] Ir al cine era bastante asequible.

27. Esdevenia tot un ritual el cine a les nits d'estiu després de sopar. Avui sembla que s'hagi perdut aquella exclusivitat, ja que pots veure-ho quan vulguis. Era molt agradable i plaent.

29a. El noviazgo duró cuatro años y nueve meses. En ese tiempo se veían casi todos los días en sus respectivas casas, conversaban, paseaban o iban al cine [1943-1948].

29b. Iba a ver las películas que le recomendaban los compañeros; muchas veces eran sesiones dobles con descanso, pero, por muy diferentes que fueran las películas, siempre había en los cines un elemento común: el *No-Do*. Tanto al principio como en los intermedios de las sesiones, los primeros compases del *Cara al sol* les indicaban que tenían que levantarse y cantar el himno con el brazo extendido. Manuel cantaba temeroso porque sabía que vigilaban y el menor despiste o distracción podía ser fatal.

30. Yo no fui mucho al cine en Barcelona. No tenía tiempo para pisar una sala ni otro centro de espectáculos. Antes de nacer Javier [el seu fill], aún tuve mis tardes de diversión. Pero, cuando nos compramos el piso, imposible. Todo se descontroló. [Anys cinquanta. Una emigrant de Burgos, dona d'un policia.]

34. Anar al cinema també podia esdevenir una activitat difícil de realitzar ja que, si volien anar-hi, calia que algú els acompanyara. Paquita demanava permís a sa mare. Aquesta, però, era vídua i pensava que no havia de sortir mai de casa per divertir-se. Aleshores això hauria estat molt mal vist. La noia, doncs, anava a preguntar-ho a la seua tieta, que vivia amb elles feia molts anys. Quan arribaven al cinema, Miquel havia de pagar tres entrades. Era una cosa que no li feia gaire gràcia, però que esdevenia inevitable si realment volia anar-hi. A més, l'ordre per a seure ja estava establert: ell a una banda, Paquita al mig i la tieta a l'altre extrem. [...] Al llarg de la pel·lícula Miquel agafava la mà de la noia per a no tornar-la a soltar fins que els llums s'encengueren de nou [a Dénia, anys quaranta].

II. Locals, programació

1a. Els diumenges també sortíem [amb la promesa] i gairebé sempre anàvem al cinema a Torelló mateix, al teatre Cirviànum [1945].

1b. Eren els anys de *Sonrisas y lágrimas*, *El violinista en el tejado*, *Mis canciones* [cap a 1960].

2. Em van començar a agradar molt els *westerns* [anys seixanta].

3. La Pepita i en Josep anaven a passar la tarda al cinema. Era l'època de pel·lícules com *El último cuplé*, *Siete novias para siete hermanos*, *Escuela de sirenas*, *Lo que el viento se llevó* i una llarga llista més.

5. En Jaume i l'Anita varen començar a sortir junts. Festejaren quasi dos anys. Anaven al cinema a veure les produccions de Hollywood acabades d'estrenar; també freqüentaven els escenaris teatrals i les sales de ball [anys quaranta].

6. Siempre que podía la convención para ir al cine. Salas como el Jaime I, Mahón o la Avenida de la Luz vieron pasar a estos dos sorianos a los que ya les quedava poco para casarse. La primera película que Alfonso vio en Barcelona fue *Billy el Niño*. El género del Oeste era su preferido y la serie de televisión con que más ha disfrutado ha sido *Bonanza*. No se perdía ni un capítulo de los vaqueros del rancho La Ponderosa [primers anys seixanta].

7a. Dintre de tot les pel·lícules més bones eren americanes o britàniques: *Tres lanceros bengalíes*, *Las cuatro plumas*. També n'hi havia d'espanyoles, però eren molt dolentes: *La hermana San Sulpicio*, *El clavo*, *Sor Angélica*, *Juana la Loca*... [«En la postguerra», diu.]

7b. A Sant Andreu hi havia tres cinemes des d'abans de la guerra: l'Arcadia, l'Odeón i l'Atlántida. Ara ja no n'existeix cap d'aquests i l'únic que hi ha és una sala de reestrenes al carrer de Concepció Arenal que es diu cinema Victòria.

8. Recuerdo que anava sovint amb el meu fill Robert al Lido, un cinema que hi havia al passeig de Sant Joan, que tenia una pantalla fantàstica, molt gran. Només costava tres o quatre pessetes i feien dues pel·lícules. Això sí, sempre sortia el *No-Do* abans de la pel·lícula. Recuerdo les pel·lícules de Jorge Negrete i la María Félix, les de la Bette Davis, la Joan Crawford, *Rebecca* de la Joan Fontaine, *Cumbres borrascosas*, *Un lugar en el sol*. N'hi havia de molt maques! Després, de l'«Oeste» també n'hi havia moltes del Gary Cooper: *Solo ante el peligro*, *El árbol del ahorcado*...

12. Amb el franquisme va ser diferent [d'abans de la guerra]. Llavors jo ja tenia l'edat de veure-ho tot. Recuerdo un tall que van fer en una pel·lícula de la Joan Crawford, el Cary Grant i el Clark Gable on hi ha un tros que no saps de què parlen. I els petons... Ves un petó, què és? Si no és res... Jo era més moderna que tot això. Jo també trobava malament que ho traguessin. I quasi totes les pel·lícules les feien d'època i en castellà: *Juana la Loca*, *Pequeñeces*...

13. Vegeu I.

14. Durant els anys de festejar anàvem al cinema i al teatre [primers cinquanta].

16. Vegeu I.

17. De les poques opcions d'oci que teníem durant el franquisme, una era el cinema. Els diumenges a la tarda la Roseta i jo anàvem a veure les pel·lícules que estaven en cartell [...]. Ens havíem d'empassar els gloriosos *No-Dos*, que sempre es movien dins la mateixa línia: el *Generalísimo* pescant, de visita, d'excursió, de portaveu de missatges... i moltes més tocades d'ous per l'estil.

Després venia la pel·lícula, que en un gran percentatge es tractava de lliçons de «models de conducta»: com havia de ser la dona decent, les entremaliades jovenetes a punt de caure en pecat però després reconvertides a la raó (la Sara Montiel en va fer moltes d'aquestes), els nens (rapats al zero) prodigis del cant o de la justícia, els picardiosos del barri que feien ximpleries i que en el fons tenien bon cor; de monges, de pietoses... I així un gran repertori.

Si alguna vegada es projectava una pel·lícula fora d'aquests esquemes i normalment estrangera, en vèiem només la meitat, la censura s'encarregava de retallar aquells trossos que podien semblar indecents per tal de no contaminar l'audiència.

18. Vegeu I.

22. Además de los diarios, también estaban las películas. Muchas de ellas trataban sobre la guerra [civil] y sobre lo malos que eran los republicanos; además de malos eran también cobardes.

23. Vegeu I.

25. Allí en Gracia había muchos cines. Cerca de su casa, en la calle Mariana Pineda [en realitat era en el carrer de Santo Domingo], estaba un cine que si mal no recuerda se llamaba Principal. También solía ir al cine Comedia, o un cine que se encontraba detrás del Café Vienés, el cual estaba situado en el edificio del Paseo de Gracia donde actualmente tiene su sede la compañía eléctrica ENHER. [...] Otros cines que frecuentó fueron el cine Mundial, Selecto, Bosque, todos ellos cerca o en la calle Gran de Gràcia.

En aquellos tiempos estaban de moda Clark Gable, Gary Cooper, Spencer Tracy..., y los carteles que anunciaban las películas reflejaban claramente el *star system*, de modo que los nombres de los actores eran los que realmente «vendían» la película. La moda de los directores apareció más tarde con la llegada de las superproducciones como *Ben-Hur*, *La túnica sagrada*... Entre ellos estaban Cecil B. DeMille o John Ford. Sus actores favoritos de comedias eran James Stewart y Spencer Tracy. También le gustaba mucho el actor británico Charles Laughton.

A nivel de actrices estaban Claudette Colbert, Marlene Dietrich, Jeanette MacDonald... y las películas de Fred Astaire y Ginger Rogers, que se dieron

a conocer principalmente con la película *Volando a Río de Janeiro*. De esa película, especial impacto causó entre el público asistente una escena donde aparecen un avión y unas mujeres de pie en sus alas, amarradas mientras éste volaba.

25. Entre las últimas películas que fueron a ver todos juntos (él, su mujer y sus hijos) estaban *Tú a Boston y yo a California*, *El Cid*, *Los diez mandamientos...* E iban a cines de barrio, aunque muchas de las películas eran de reestreno.

26. Ella va anar a veure-la [*El último cuplé*] al cine Principal de Lleida. A Lleida n'hi havia tres o quatre, de cinemes. El Granados, el Victoria, el Cataluña i el Principal: quatre.

29. Seguía con su afición por el cine. Fue a casi todos los cines de Barcelona: Borrás, Maryland, Versailles, Comedia, Júpiter, Apolo, teatro Barcelona.

31. Al cinema hi anava molt sovint. Anava amb la meva mare als cinemes Liceo, Boheme, Gayarre i Manelic, tots del barri de Sants, el meu barri. A la meva mare li agradava molt el cinema. El que més sento és que no li vaig comprar una televisió. Sempre tinc aquella cosa per dins.

M'agradaven molt en Clark Gable, la Greta Garbo, la Mary Pickford, la Bette Davis i molts més. En general, m'agradaven i m'agraden els artistes estrangers.

32. Durant els primers anys de casats [els anys quaranta], [el protagonista] anava força sovint amb la seva esposa a veure pel·lícules d'en Luis Sandrini i d'en Luis Mañano. [...] Tenien predilecció especial per les pel·lícules còmiques. Els cinemes que freqüentaven més eren l'América, situat al Paral·lel; el Diana, al carrer de Sant Pau, prop de l'església de Sant Pau del Camp; i el Padró, a la plaça del Pedró; tots tres ja desapareguts.

III. Opinió del receptor

2. Recordo amb molta curiositat com vaig despertar a la societat de masses. A començaments dels seixanta, vaig comprovar que la mort de la Marilyn Monroe va tenir més ressò que la del president John F. Kennedy. Per què havia de ser així, si el poder que tenia la Marilyn no era res comparat amb el de l'home més poderós de la Terra?

7. Vegeu II.

12. Vegeu II.

17. Vegeu II

21. Vegeu I.

26. L'Angeleta va sortir del cine i tot li semblava de color de rosa, que la vida era formosa i senzilla [...] com ella acabava de veure amb la Sara Montiel cantant *El último cuplé*. [...] A ella li va agradar tant que, quan va sortir, estava convençuda que el món era perfecte, que la vida era meravellosa i que tot sempre aniria perfecte. [...] Però la vida no és tan bonica com a les pel·lícules.

34. El cinema era un espectacle únic. Sempre s'omplia de gom a gom. La gent hi assistia gairebé cada dia i sempre sortia emocionada, sense poder evitar comentar la història que acabaven de contemplar [a Dènia, anys quaranta].

IV. Treballar en el negoci cinematogràfic

2. Jo vaig canviar d'aires i em vaig ficar en una casa de pel·lícules. Allà les revisàvem perquè després les projectessin al cinema. En aquell temps em vaig cansar de veure pel·lícules de tota mena [anys seixanta].

4. Mitjançant unes amigues, em van ficar d'extra al cinema. Jo hi anava de tant en tant i cobrava 150 pessetes per unes hores. Era molt, llavors. Si aquella pel·lícula tenia èxit, et donaven paga doble. *El último cuplé* va tenir molt èxit i em van pagar 300 pessetes. No en vaig fer gaires, en vaig fer quatre, perquè el meu marit estava tot gelós i no volia que les fes. Jo deixava la meva filla petita, l'Emi, que ja havia nascut llavors, a càrrec d'una veïna de dalt i me n'anava.

10. Jo no havia sentit a dir mai que, fa uns anys, cada cinema de barri tenia el seu ciclista. Només ho havia vist al nostàlgic film *Cinema Paradiso*. Doncs ells eren els qui feien quilòmetres cada tarda per intercanviar els rotlles del pel·lícules que compartien dues sales d'una mateixa cadena. Sempre amunt i avall. [En Vicenç m'ho explica seriós mentre em mostra els contractes que encara guarda dels treballadors de postguerra del cinema Verdi.] Quants quilòmetres devien haver fet aquests ciclistes? Quantes angúnies per arribar d'hora? Només la història ho sap.

15. [Pare] ¡Ah! Los carteles de cine... Sí... Es que ese cartel no cabía en el tranvía y había que llevarlo entre dos, uno por cada punta. Pero no pesaba nada, como era de papel... Lo único es que se hacía un poco lejos hasta el Paralelo.

[Filla] Ahora el cine Español es el Estudio 54, una discoteca. Siempre que paso por delante lo miro, no puedo evitarlo. Yo, de pequeña, jugaba detrás de la pantalla mientras tú pintabas la pancarta aquella tan grande.

[Pare] Sí. Aparte del cartel semanal con el anuncio de las dos películas, estaba la pancarta grande que se colocaba arriba del todo, mirando hacia lo que ahora es el teatro Arnau. La pancarta no me cabía en casa y me dejaban pintarla directamente en el local, detrás de la pantalla, en lo que había sido el escenario del antiguo teatro. La cambiaba sólo una vez al año y casi siempre pintaba algún artista de cuerpo entero y varios motivos de cine. Alguna guirnalda... Procuraba que fuera llamativa, alegre. Por la pancarta cobraba tres mil pesetas, que en la época era bastante dinero.

[Filla] Se me ha quedado grabada en la memoria una en la que pintaste a la Marilyn Monroe con un traje de noche negro muy ajustado, hasta los pies, con una abertura por la que asomaba una pierna. Una Marilyn gigante, de casi cuatro metros de altura, de espaldas, con la cabeza girada hacia la gente que pasaba por la calle. ¿Te acuerdas?

[Pare] Sí, la saqué de *Los caballeros las prefieren rubias*.

[Hi ha força més informació, però aquesta ja és prou emblemàtica... i significativa de la resta.]

V. Censura

7. En la postguerra [...] la censura va aparèixer pertot, però on més es notava era el cinema. No recordo cap pel·lícula bona dels anys de la postguerra, però és que les retallaven totes. Era impossible veure un petó i també et quedaves amb les ganes de veure alguna cama de dona, perquè una noia aixecant-se una mica la faldilla ja era motiu de censura.

12. Vegeu III.

17. Vegeu III.

19. Van ser els dies del *No-Do*, de trossos de pel·lícules tallats, de censura molt forta...

21. Vegeu I.

22. Con la represión también vino la censura. En los años cuarenta se creó el *No-Do* y en los cines lo primero que veían era ese noticiero, pero antes se cantaba el himno nacional y la gente levantaba el brazo.

33. Al temps de Franco la censura era molt estricta. Al cinema no sortia res sobre el sexe, ni tan sols postures insinuadores.

35. — I què me'n dius, de la censura franquista?

— Doncs no ho sé, perquè no estava al cas. Ni tampoc m'importava. Sabia que n'hi havia, però què volies que hi fes? Ara bé, me n'assabentava quan anava al cine. Però res més.

VI. El cinema i la televisió

6. Vegeu II.

7. Quan vam tenir la televisió a casa, va coincidir amb el temps que vam deixar d'anar tan sovint al cinema.

8. Recordo que la tele va ser tot un *boom*. [...] En aquella època hi anàvem força, al cine, però des de llavors no sé què va passar que hi vam deixar d'anar de cop i volta. [...] Potser fa vint anys o més que no vaig al cinema. El mateix em passa amb la sarsuela i l'òpera. De petita hi havia anat molt. Ara gaudeixo tant veient aquests concerts que fan de tant en tant per la tele d'en Carreras, en Plácido Domingo i en Pavarotti! Ara que hi penso, gràcies a la televisió he pogut conservar la meva afició al cinema i a l'òpera. Mirant-ho d'aquesta manera, la televisió no és tan dolenta com diuen.

15. [Pare] ¡Fíjate! No queda ya en Barcelona casi ningún cine de barriada. ¡Cómo ha cambiado todo!

[Filla] Eso es por la tele.

[Pare] Y por el vídeo, sobre todo por el vídeo.

18. Vegeu II.

23. Vegeu II.

24. Paulatinamente, con la aparición de la TV, dejaron de ir al cine.

VII. El cinema i altres mitjans de comunicació i formes d'esbarjo

5. Vegeu II.

14. Vegeu II.

18. Vegeu II.

23. Vegeu II.

VIII. El *No-Do*

8. Nosaltres, el *noticiero* d'en Franco, l'anomenat *No-Do*, no el miràvem per la tele perquè encara no en teníem. El vàiem al cinema que hi havia al costat del SEPU, que eren uns grans magatzems a l'estil d'El Corte Inglés d'ara però més petits que hi havia a la Rambla. Allà només feien el *No-Do* i ens agradava molt a tots, sobretot al Pere [el marit]. A ell sempre li han agradat molt les notícies. [Vegeu també II.]

17. Vegeu III.

19. Vegeu V.

21. Vegeu I.

22. Vegeu V.

25. En el cine daban el *No-Do*, *NOTICARIO-DOCUMENTAL*, donde siempre «aparecía el mismo».

28. Y en el cine, cuando Franco, también pasaban una cosa que se llamaba el *No-Do*, que eran noticiarios de lo que había ocurrido durante la semana.

29. Vegeu I. [Continua.] El *No-Do* (noticias-documentales) les informaba de los hechos del mundo, pero todo el mundo era consciente de que aquello que veía era lo que el régimen permitía y que la realidad era mucho más amplia que aquellos minutos de información.

31. Al cinema, al *No-Do*, quan sortia en Franco retratat, paraven i tocaven l'himne.